

Ärende nr: 2024/411

Datum: 2024-02-02

Plan för tillsynsvägledning dammsäkerhet 2022-2024

**Affärsverket svenska kraftnäts tillsynsvägledning om
dammsäkerhet enligt 11 kap. miljöbalken i enlighet med
miljötillsynsförordningen (2011:13)**

Svenska Kraftnät

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk med uppgift att förvalta Sveriges transmissionsnät för el, som omfattar ledningar för 400 kV och 220 kV med stationer och utlandsförbindelser. Vi har också systemansvaret för el. Vi utvecklar transmissionsnätet och elmarknaden för att möta samhällets behov av en säker, hållbar och ekonomisk elförsörjning. Därmed har Svenska kraftnät också en viktig roll i klimatpolitiken.

Version Ange version
Org. Nr 202 100-4284

Svenska kraftnät
Box 1200
172 24 Sundbyberg
Sturegatan 1

Tel: 010-475 80 00
Fax: 010-475 89 50
www.svk.se

Förord

Svenska kraftnät är tillsynsvägledande myndighet i frågor om dammsäkerhet, miljöbalken 11 kap, och ska samverka med länsstyrelserna för en effektiv tillsyn.

Huvudsyftet med denna plan är att tydliggöra för länsstyrelserna vilken tillsynsvägledning Svenska kraftnät kommer att genomföra under perioden 2022-2024 och på vilket sätt den ska ges. Aktiviteterna i planen utgår ifrån de behov som Svenska kraftnät anser vara mest angelägna att möta de närmaste åren. Länsstyrelserna synpunkter och behov har beaktats.

En viktig grund för Svenska kraftnäts tillsynsvägledning är att följa upp och utvärdera tillsynen. Detta för att främja en rättssäker, effektiv och likvärdig tillsyn.

En översyn av planen gjordes inför 2024 med syftet att redovisa de aktiviteter som prioriteras under 2024.

Innehåll

Prioriterade insatser 2022-2024.....	5
Regeringsuppdrag om effektivare dammsäkerhetstillsyn 2022-2023.....	5
Fokusområde i den nationella miljöbalksstrategin 2022-2025	5
Tillsynsystema – Dammar i dammsäkerhetsklass A.....	6
Övrig tillsynsvägledning och samverkan 2024	6
1 Bakgrund	8
1.1 Svenska kraftnäts uppdrag	8
1.2 Om dammsäkerhetstillsyn.....	8
1.3 Tillsynsvägledningsplanens syfte och innehåll.....	9
2 Svenska kraftnäts tillsynsvägledning	10
2.1 Behovsanalys, prioritering och planering	11
2.2 Samordning och likriktning av tillsyn.....	12
2.3 Dammsäkerhetshandläggares kompetensutveckling.....	12
2.4 Uppföljning och utvärdering	13
3 Samverkan	13
3.1 Naturvårdsverket	14
3.2 Havs- och vattenmyndigheten.....	14
3.3 Miljösamverkan Sverige	14
3.4 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.....	14
3.5 Vattenkraft- och gruvindustrin	15
3.6 Dammsäkerhetsmyndigheter i andra länder	15
Bilagor.....	16
Bilaga 1: Fokusområde 2022-2025 - Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet	16
Bilaga 2: Dammsäkerhetsreglering och Svenska kraftnäts vägledning	18

Prioriterade insatser 2022-2024

Här beskrivs de insatser för att stärka och utveckla dammsäkerhetstillsynen som Svenska kraftnät avser att prioritera under 2022-2024 varav de prioriterade aktiviteterna för 2024 anges specifikt.

Regeringsuppdrag om effektivare dammsäkerhetstillsyn 2022-2023

Svenska kraftnät fick i regleringsbrevet för 2022 ett uppdrag av regeringen att utreda möjligheterna till en effektivare dammsäkerhetstillsyn. Uppdraget är ett följduppdrag till den kontrollstationsrapport om dammsäkerhet som Svenska kraftnät på uppdrag av regeringen tog fram 2021. Uppdragsbeskrivningen lyder:

För att möjliggöra en effektivare dammsäkerhetstillsyn ska Affärsverket svenska kraftnät utreda behovet av dammsäkerhetskompetens, möjligheter att överlåta dammsäkerhetstillsyn mellan länsstyrelser och arbetssätt för samordning av tillsynen. Svenska kraftnät ska genomföra uppdraget i samverkan med länsstyrelserna. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 30 juni 2023.

Uppdraget slutredovisades¹ i maj 2023.

Fokusområde i den nationella miljöbalksstrategin 2022-2025

Naturvårdsverket har tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna ett regeringsuppdrag att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken. En del av arbetet med regeringsuppdraget innefattar arbetet med en nationell strategi för miljöbalkstillsyn för perioden 2022-2025, som sedan 1 augusti 2020 finns införd i 3 kap 19 § i miljötillsynsförordningen.

Svenska kraftnät har i samverkan med berörda myndigheter infört fokusområdet *Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet* i den nationella strategin för miljöbalkstillsyn. Svenska kraftnät avser att medverka i, samt stödja och följa upp länsstyrelsernas arbete under

¹ Utredning om kompetensbehov, likriktning och samordning för effektiv dammsäkerhetstillsyn. Redovisning av uppdrag om dammsäkerhet i Svenska kraftnäts regleringsbrev för år 2022. Dnr SvK2022/142.

fokusområdets genomförande 2022-2025. Under perioden kommer fokusområdet utgöra ett nationellt tillsynsystema för dammsäkerhetstillsyn. En beskrivning av fokusområdet i sin helhet återges i bilaga 1. Svenska kraftnäts huvudsakliga aktiviteter under 2023 anges nedan.

Aktivitet	Tid
Inhämta och sammanställa uppgifter om länsstyrelsernas genomförande av tillsynsmöten för identifierade dammanläggningar och behov av stöd som del av länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn	Q1-Q2
Informera och ha en dialog med länsstyrelsernas handläggare i samband med handläggarräffar	vår och höst
Upprätta eventuella stöd för genomförandet av tillsyn inom ramen för fokusområdet i samverkan med länsstyrelserna	Q2-Q4

Tillsynsystema – Dammar i dammsäkerhetsklass A

Tillsynsystemat inleddes 2023 och syftar till att lägga grunden för en fördjupad samverkan mellan Svenska kraftnät och berörda länsstyrelser för ett effektivt tillsynsarbete för vattenkraft- och regleringsdammar i dammsäkerhetsklass A. Svenska kraftnäts huvudsakliga aktiviteter under 2024 anges nedan.

Aktivitet	Tid
Bilaterala möten med berörda länsstyrelser som uppföljning på 2023 års rapportering.	Q1
Fördjupa samverkan med berörda länsstyrelser och utveckling av tillsynen	Löpande

Övrig tillsynsvägledning och samverkan 2024

Svenska kraftnäts verksamhetsplanering inom dammsäkerhetsområdet för 2024 omfattar bl.a. nedanstående utvecklingsinsatser och aktiviteter som är av relevans för dammsäkerhetstillsynen.

Aktivitet	Tid
Uppdatera vägledning om dammsäkerhetstillsyn baserat på regeringsuppdraget om effektivare dammsäkerhetstillsyn	Q1-Q2
Utveckla webbutbildningar om dammsäkerhet och dammsäkerhetstillsyn	Q3-Q4
Medverka vid länsstyrelsegemensamma tillsynsmöten med stora dammägare	Q2-Q3

Medverka vid dammsäkerhetsnätverket och dess undergruppers möten	Löpande
Genomföra webinarier om aktuella frågor, nya vägledande dokument, etc. för länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare	3-4 per år
Genomföra två handläggarträffar för länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare	digitalt vårmöte fysiskt höstmöte med studiebesök
Sammanställa exempel på dokumentation av helhetsbedömningar av dammsäkerhet, och tillgängliggöra via webben	Q3-Q4
Publicera gruvdammsanpassat stöd för bedömning av säkerhetsledningssystem för dammsäkerhet	Q1

1 Bakgrund

I Sverige finns flera tusen dammar med olika utformning, storlek, ålder och ändamål. Bland dessa ingår dammar för vattenkraft- och gruvverksamhet, slussar och kanaler samt invallningsdammar som är till stor nytta för samhället. Dammar kan även utgöra en fara genom de konsekvenser som ett eventuellt dammhaveri kan leda till. Att främja och upprätthålla en god dammsäkerhet genom effektiv tillsyn är därför en angelägen uppgift för samhället.

Den samlade dammsäkerhetsregleringen som infördes 2014 ställer krav på såväl dammägare² som länsstyrelser, och innebär ett utökat ansvar för Svenska kraftnät. Regleringen och Svenska kraftnäts vägledningar beskrivs kort i Bilaga 2.

1.1 Svenska kraftnäts uppdrag

Affärsverket svenska kraftnät ska enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) ge tillsynsvägledning om dammsäkerhet enligt 11 kap. miljöbalken. I Svenska kraftnäts instruktion³ anges att verket ska främja dammsäkerheten i landet. I uppdraget ingår bl.a. att svara för tillsynsvägledning enligt miljötillsynsförordningen, samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete och att årligen rapportera till regeringen om utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder.

1.2 Om dammsäkerhetstillsyn

Ansvaret för att bedriva samhällets tillsyn över dammar och dammsäkerhet ligger hos länsstyrelserna. Med *dammsäkerhetstillsyn* avses tillsyn som görs med stöd av miljötillsynsförordningen. Syftet med tillsynen är att säkerställa att dammägare med dammar i dammsäkerhetsklass arbetar i enlighet med dammsäkerhetsregleringen och genom egenkontroll upptäcker och åtgärdar allvarliga brister och svagheter.

I tillsynen ingår bland annat att kontrollera att dammägaren:

- > Följer de krav som ställs på ägare av klassificerade dammar.

² I detta dokument används genomgående begreppet dammägare för den som skyldig att underhålla en damm. I andra dokument förekommer olika begrepp såsom verksamhetsutövare och underhållsansvarig.

³ Förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

- > Bedriver en tillräcklig egenkontroll av sin verksamhet.
- > Underhåller sina dammanläggningar.
- > Vidtar de skyddsåtgärder som kan anses som rimliga för att undvika dammhaveri.
- > Planerar och håller beredskap för att – om ett dammhaveri trots allt skulle inträffa – kunna sätta in åtgärder för att förebygga, hindra och/eller motverka påverkan på människors hälsa och miljö.

Såväl samhällsaktörer som allmänheten ska kunna ha förtroende för att dammägares dammsäkerhetsverksamhet bedrivs ansvarsfullt och att dammanläggningars säkerhet är betryggande. Genom tillsyn bidrar länsstyrelserna till att detta förtroende och dammarnas säkerhet bibehålls. För en god dammsäkerhet krävs med andra ord både att dammägare bedriver ett ansvarsfullt dammsäkerhetsarbete och att länsstyrelser bedriver en ändamålsenlig dammsäkerhetstillsyn.

Genom tillsynsvägledning verkar Svenska kraftnät för att länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn ska bidra till en god dammsäkerhet. Vi anser att dammsäkerhetstillsynen bör

- > stimulera dammägare till ett ambitiöst dammsäkerhetsarbete inklusive en god egenkontroll
- > baseras på kännedom om ägares dammsäkerhetsarbete och dammarnas egenskaper och status
- > prioritera det som är viktigt ur dammsäkerhetssynpunkt
- > fånga upp dammsäkerhetsbrister och bidra till att de åtgärdas
- > vara förutsägbar och likriktad samt
- > i möjligaste mån vara samordnad över landet.

1.3 Tillsynsvägledningsplanens syfte och innehåll

Enligt miljötillsynsförordningen ska vissa myndigheter ta fram en plan för tillsynsvägledning. Svenska kraftnät är inte en av de utpekade myndigheterna, men har sedan 2012 upprättat tillsynsvägledningsplaner för dammsäkerhet.

Syftet med denna plan är att beskriva inriktning och mål för Svenska kraftnäts tillsynsvägledning.

- > Först beskrivs prioriterade insatser under 2022-2024.
- > Detta avsnitt beskriver Svenska kraftnäts uppdrag samt syftet med dammsäkerhetstillsyn

- > I avsnitt 2 beskrivs mål och huvudsakliga moment i Svenska kraftnäts tillsynsvägledning samt hur vägledningsarbetet bedrivs.
- > I avsnitt 3 beskrivs samverkan med myndigheter, samverkansorgan och branschorganisationer.

Svenska kraftnäts tillsynsvägledningsplan ses över vid behov och minst en gång per år.

2 Svenska kraftnäts tillsynsvägledning

Tillsynsvägledning definieras i 1 kap. 3 § miljötillsynsförordningen, och innefattar uppföljning, utvärdering och samordning av den operativa tillsynen. Vidare ingår att ge råd och stöd till de operativa tillsynsmyndigheterna.

Svenska kraftnät tillsynsvägledning fokuseras på de dammar där ett dammhaveri kan medföra betydande konsekvenser för samhället, dvs. dammar med dammsäkerhetsklass A, B och C.

Svenska kraftnät stödjer implementeringen av dammsäkerhetsregleringen genom att vidareutveckla och informera om Svenska kraftnäts vägledningar och stöd om dammsäkerhet. Vidare upprättar och genomför Svenska kraftnät utbildningar och informationsinsatser baserat på vägledningarna och stöden. Informationen finns tillgängliggjord på Svenska kraftnäts webbplats. I bilaga 2 återges en kort beskrivning av dammsäkerhetsregleringen och en sammanställning över upprättade vägledningar.

Svenska kraftnät strävar efter att länsstyrelserna ska uppfatta vägledningen som relevant, tillgänglig och tillräcklig.

Relevant. Tillsynsvägledningen ska omfatta de områden där både Svenska kraftnät och länsstyrelserna bedömer att tillsynsvägledning behövs.

Tillgänglig. Svenska kraftnät strävar efter att snabbt kunna erbjuda länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare stöd och råd genom e-post och telefonsamtal. Mer omfattande vägledning ges vid handläggarmöten och workshops.

Tillräcklig. Tillsynsvägledningen ger det stöd som behövs för att länsstyrelserna ska kunna handlägga tillsynsärenden på ett sakkunnigt och effektivt sätt. Svenska kraftnät kan även bidra vid planering.

Behoven förändras över tid, och Svenska kraftnät inhämtar varje år länsstyrelsernas önskemål om tillsynsvägledning.

Svenska kraftnäts tillsynsvägledning grupperas i följande områden som beskrivs nedan.

- > Behovsanalys, prioritering och planering
- > Samordning och likriktning av tillsynen
- > Dammsäkerhetshandläggares kompetensutveckling
- > Uppföljning och utvärdering

2.1 Behovsanalys, prioritering och planering

Svenska kraftnäts plan för dammsäkerhetsarbetet⁴ beskriver och inriktar Svenska kraftnäts dammsäkerhetsverksamhet 2020-2023. Verksamheten bedrivs inom ett antal verksamhetsområden där tillsynsvägledning utgör ett. Vidare inriktas verksamheten inom ett antal aktuella fokusområden. Fokusområdena identifieras genom omvärldsanalys och samverkan med aktörer.

Svenska kraftnät har identifierat tre fokusområden, med tillhörande mål, för riktade insatser under perioden. Fokusområdena ligger till grund för insatser i den årliga verksamhetsplaneringen.

Dammar i dammsäkerhetsklass. Mål: Ett implementerat regelverk för dammsäkerhet och effektiv tillsyn

Dammar med nationell betydelse. Mål: Stärkt samverkan och helhetssyn

Aktiv samverkan för att möta förändringar. Mål: Dammsäkerhet beaktas i samhällsutvecklingen, och dammarna utvecklas med samhället

Svenska kraftnäts prioritering av arbetet med tillsynsvägledning baseras på behov som identifierats i samband med regeringsuppdrag och andra analyser, länsstyrelsernas behov, aktuella trender och förhållanden, regelförändringar, och egen omvärldsbevakning.

Inför varje nytt kalenderår identifierar Svenska kraftnät insatser som bör prioriteras utöver det årligen återkommande arbetet. Exempel på insatser som prioriteras är regeringsuppdrag och större samverkansuppdrag. I avsnitt 4 beskrivs de prioriterade insatserna för perioden 2022-2024.

⁴ Övergripande plan för Svenska kraftnäts dammsäkerhetsverksamhet – Inriktning 2020-2023, dnr 2019/2959

2.2 Samordning och likriktning av tillsyn

Det är angeläget att dammägare bemöts på likartat sätt och med likartade krav, oavsett var i Sverige dammen som är föremål för tillsyn är belägen och oavsett vilken länsstyrelse som bedriver tillsynen. Svenska kraftnäts vägledningar avser att bidra till länsstyrelsernas förutsättningar för att arbeta likartat och samordnat.

Svenska kraftnät strävar efter att vidareutveckla arbetssätt och rutiner för dammsäkerhetstillsynen på följande sätt.

- > Vi anordnar och medverkar vid såväl fysiska som digitala möten med länsstyrelsernas handläggare.
- > Vi främjar diskussioner och erfarenhetsutbyten mellan dammsäkerhetshandläggare hos såväl länsstyrelserna som Svenska kraftnät genom att tillhandahålla mötesfora.
- > Vi främjar länsstyrelsernas nätverk av dammsäkerhetshandläggare genom att delta aktivt vid nätverksmöten och använda nätverkets e-postadress dammsakerhetshandlaggare@lansstyrelserna.se för informationsspridning och erfarenhetsutbyte.
- > Vi ger råd och stöd löpande via e-post eller telefon till länsstyrelserna i samband med operativ tillsyn.
- > Vi väljer, i samverkan med länsstyrelserna, ut nationella teman för tillsynen i syfte att skapa nationella lägesbilder och identifiera utvecklingsbehov.
- > Vi deltar, efter begäran från länsstyrelser, i tillsynsmöten där tillsynen gäller dammanläggningar med dammar i högre dammsäkerhetsklass.
- > Vi bidrar till att vägledande konkreta och principiellt viktiga avgöranden från domstolar sammanställs och tillgängliggörs, som stöd för dammsäkerhetstillsynen.

2.3 Dammsäkerhetshandläggares kompetensutveckling

Svenska kraftnät verkar för att bidra till kompetensutveckling hos länsstyrelsernas dammsäkerhets- och gruvdammandläggare.

- > Vi tillgängliggör våra vägledningar och stöd på webben, samt tillhandhåller en introducerande webbutbildning, länkar till fördjupningslitteratur m.m.
- > Vi fångar upp kunskapsbehov och önskemål om vidareutbildning.
- > Vi genomför utbildningsinsatser om specifika ämnen vid exempelvis handläggartreffen och webinarier.

- > Vi informerar om Energiföretagens och Gruvindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, RIDAS och GruvRIDAS, samt de dammsäkerhetskurser som anordnas av branschorganisationerna Energiföretagen och Svemin.
- > Vi är tillgängliga för handläggarna för att snabbt kunna ge konkreta stöd och råd samt rekommendera publikationer för fördjupning inom visst ämne.
- > Vid behov introducerar vi länsstyrelsernas nya handläggare inom dammsäkerhetsområdet.

2.4 Uppföljning och utvärdering

Svenska kraftnät gör nationella uppföljningar och utvärderingar av såväl länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn som den tillsynsvägledning som Svenska kraftnät utför. Svenska kraftnät sammanställer och analyserar följande underlag.

- > **Länsstyrelsernas årliga rapportering om dammsäkerhetstillsyn.** Länsstyrelserna ska till Svenska kraftnät årligen lämna rapportering om den under föregående år utförda tillsynen och den planerade tillsynen för innevarande år.
- > **Länsstyrelsernas rapportering om nationella tillsysteman.** Rapporteringen av tillsyn inom utvalda områden utgör en separat del av länsstyrelsernas rapportering till Svenska kraftnät.
- > **Dammägares årliga dammsäkerhetsrapportering.** Dammägare lämnar årliga dammsäkerhetsrapporteringar till länsstyrelsen som underlag för dammsäkerhetstillsynen. Länsstyrelserna lämnar på begäran kopior av dessa rapporteringar till Svenska kraftnät.

Ovan nämnda sammanställningar är utgångspunkter för tillsynsvägledningen och ligger även till grund för Svenska kraftnäts årliga rapport till regeringen om utvecklingen av dammsäkerheten i landet.

3 Samverkan

Svenska kraftnät strävar efter att ha en god samverkan med aktörer som berörs av dammsäkerhetsfrågor eller verkar inom angränsande områden⁵. Samverkan kan inkludera både dialog mellan olika myndigheter och samverkansorgan, och

⁵ Information och samverkan inom dammsäkerhetsområdet - Plan för Svenska kraftnäts samverkan, informations-, och kunskapsutbyte inom dammsäkerhetsområdet 2021-2023, dnr. 2021/2150

mellan myndigheter och dammägare/branschen. Svenska kraftnät verkar för att skapa mötesfora för denna form av gränsöverskridande samverkan. Nedan beskrivs relevant samverkan för vårt tillsynsvägledningsuppdrag.

3.1 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket (NV) har det centrala ansvaret för tillsynsvägledning enligt miljöbalken. Vid behov har Svenska kraftnät samverkan och informationsutbyten med NV. Under den aktuella perioden förväntas ett närmare samarbete mellan myndigheterna i och med arbetet med anledning av den nya strategin för miljöbalkstillsyn och angränsande regeringsuppdrag.

3.2 Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) ett tillsynsvägledningsansvar för vattenverksamheter enligt 11 kap. miljöbalken. Uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar utgör vattenverksamhet enligt definition i 11 kap. miljöbalken. Svenska kraftnät ska enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) i fråga om dammsäkerhet svara för tillsynsvägledning enligt 11 kap. miljöbalken. Båda myndigheterna har således tillsynsvägledningsansvar avseende dammar. En entydig avgränsning mellan myndigheternas ansvarsområden kan i vissa fall vara svår att fastställa.

Svenska kraftnät ser behov av en fördjupad samverkan med HaV kring tillsyn och tillsynsvägledning avseende dammar, samt dammsäkerhetsfrågor i anslutning till den pågående miljöanpassningen av vattenkraften.

Myndigheterna förväntas även samverka med anledning av den nya strategin för miljöbalkstillsyn och angränsande regeringsuppdrag.

3.3 Miljösamverkan Sverige

Miljösamverkan Sverige (MSS) är ett samverkansorgan kring tillsyn och tillsynsvägledning inom miljöbalksområdet mellan länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Socialstyrelsen, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. Svenska kraftnät avser att samverka med MSS med anledning av deras deluppdrag i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag och att följa valda MSS-projekt med beröring på dammar och dammsäkerhet.

3.4 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har det centrala ansvaret för tillsynsvägledning när det gäller miljöbalkens tillämpning i frågor om bestämmelser om förebyggande och hantering av allvarliga olyckor i

förordningen om utvinningsavfall. Svenska kraftnät har återkommande samverkan och informationsutbyten med MSB i frågor om dammsäkerhet för gruvdammar.

Svenska kraftnät följer utvecklingen och samverkar på begäran med MSB i frågor om vägledning samt effektiv och riktad tillsyn av dammanläggningar som utgör farlig verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO).

3.5 Vattenkraft- och gruvindustrin

Svenska kraftnät samverkar med branschorganisationerna Energiföretagen Sverige och Svemin om hur Svenska kraftnäts vägledningar och branschorganisationernas riktlinjer om dammsäkerhet, RIDAS och GruvRIDAS, kompletterar varandra. Vi samverkar även om utveckling av utbildningsupplägg m.m. Svenska kraftnät deltar vid och bidrar till innehåll i branschorganisationernas dammsäkerhetsutbildningar.

Svenska kraftnät, Energiföretagen Sverige, Svemin och SMHI samverkar i den så kallade Flödeskonferensen. Flödeskonferensens uppgift är att följa upp tillämpning och ändamålsenlighet av Riktlinjerna för bestämning av dimensionerande flöden⁶ för dammanläggningar samt vid behov föreslå ändringar och tillägg. Här ingår bl.a. att följa frågor om klimatförändring.

Svenska kraftnät är tillsammans med Svemin huvudmän för den svenska referensgruppen för gruvdammar. Referensgruppen utgör ett forum för nationell samverkan där berörda aktörer utifrån sina respektive roller får möjlighet att ta del av och ge synpunkter på aktuella frågor, utvecklingsinsatser och arbeten vad det gäller gruvdammar och dammsäkerhet. Representanter för Svenska kraftnät, Svemin, gruvbolag, MSB, NV, SGU, länsstyrelser, universitet, konsulter m.fl. deltar.

3.6 Dammsäkerhetsmyndigheter i andra länder

Svenska kraftnät samverkar med dammsäkerhetsmyndigheter i andra länder, främst i Europa. Det europeiska nätverket för dammsäkerhetsmyndigheter håller årliga möten för informationsutbyte om utvalda teman. Nätverket har vid behov även kontakt mellan mötena om någon aktör behöver få inspel i någon särskild fråga. Svenska kraftnät har årliga bilaterala möten med den norska dammsäkerhetsmyndigheten Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

⁶ Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar (2021)

Bilagor

Bilaga 1: Fokusområde 2022-2025 - Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet

Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet
Effektmål
<ul style="list-style-type: none"> • Former för dialog, tillsyn och arbetssätt för att uppnå tillfredsställande dammsäkerhet har utvecklats och tillämpas av berörda aktörer. • Dammanläggningar med särskilt tillsynsbehov är identifierade och dialog med berörda verksamhetsutövare har inletts. • Dammanläggningars säkerhetsstatus är kända och dokumenterade hos såväl dammägare som länsstyrelser. • Antalet dammanläggningar med dammar med okänd säkerhetsstatus har minskat.
Motivering
<p>Dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass med okänd eller otillfredsställande dammsäkerhet utgör en potentiell risk för människors hälsa och miljön. Det är angeläget att dammars säkerhetsstatus är känd och dokumenterad. Därför är det viktigt att verksamhetsutövarnas arbete med helhetsbedömningar av dammsäkerheten kommer igång. Vidare behöver åtgärder komma till stånd för att klara ut osäkerheter, förbygga och hantera risker vid dammanläggningar där dammsäkerheten är okänd eller bedöms vara otillfredsställande, eller där kvarstående allvarliga avvikelser finns.</p> <p>I 2021 års sammanställning av verksamhetsutövaras dammsäkerhetsrapportering framgår att ca 6 % av dammanläggningarna med dammar i dammsäkerhetsklass A, B eller C bedöms ha otillfredsställande eller okänd säkerhetsstatus. Ca 30 % av dammanläggningarna bedöms ha en tillfredsställande säkerhetsstatus med kvarstående allvarliga avvikelser och åtgärdsbehov. Vidare framgår att genomförande av helhetsbedömning av dammsäkerheten i enlighet med förordning (2014:214) om dammsäkerhet ännu inte funnit sina former.</p> <p>Det nationella temat för dammsäkerhetstillsynen 2021 syftade till att ge en samlad nulägesbild över dammanläggningars avvikelser, åtgärdsbehov och säkerhetsstatus, och lägga grunden för detta fokusområde 2022-2024.</p>
PRECISERINGAR
Åtgärder
<ul style="list-style-type: none"> • Svenska kraftnät i samverkan med länsstyrelserna identifierar behov och upprättar stöd för dialog, tillsyn och arbetssätt för att dammanläggningarna ska uppnå tillfredsställande dammsäkerhet.

- Länsstyrelserna identifierar dammanläggningar med otillfredsställande eller okänd säkerhetsstatus samt dammanläggningar med kvarstående allvarliga avvikelser i behov av särskild tillsyn baserat på verksamhetsutövers dammsäkerhetsrapportering, helhetsbedömningar samt 2021 års tillsynsystema (2022).
- Länsstyrelserna planerar in tillsynsmöten med berörda dammägare i sin tillsynsplanering.

Tillsynsaktiviteter

- Länsstyrelserna har tillsynsmöten med verksamhetsutövare som har dammanläggningar med otillfredsställande dammsäkerhetsstatus och med kvarstående allvarliga avvikelser om att de ska upprätta/redovisa en planering för hur anläggningens säkerhet ska förbättras.
- Länsstyrelserna har tillsynsmöten med verksamhetsutövare som har dammanläggningar med okänd dammsäkerhetsstatus om att de ska upprätta en planering för hur och när dammsäkerhetsstatus ska bedömas, t.ex. genom att utföra helhetsbedömningar av dammsäkerheten.
- Länsstyrelserna tar emot verksamhetsutövarnas planering och inleder uppföljande tillsynsaktiviteter.

Operativa mål

1. Respektive länsstyrelse har identifierat dammanläggningar där behov av särskilda tillsynsmöten med verksamhetsutövare finns (dammanläggningar med okänd eller otillfredsställande säkerhetsstatus, dammanläggningar med kvarstående allvarliga avvikelser) (slutet 2022).
2. För identifierade dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhetsstatus och med kvarstående allvarliga avvikelser har länsstyrelserna genomfört ett tillsynsmöte med berörda verksamhetsutövare om att de ska upprätta en planering för hur anläggningens säkerhet ska förbättras (slutet 2024).
3. För identifierade dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass med okänd dammsäkerhetsstatus har länsstyrelser genomfört ett tillsynsmöte med berörda verksamhetsutövare om att de ska upprätta en planering för hur och när dammsäkerhetsstatus ska bedömas (slutet 2024).
4. För alla dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass har säkerhetsstatusen bedömts och dokumenterats, och åtgärdsplaner finns (slutet 2025).

Uppföljning

- Länsstyrelserna återrapporterar årligen vad som gjorts till Svenska kraftnät i sin rapportering om dammsäkerhetstillsynen.
- Svenska kraftnät sammanställer länsstyrelsernas rapportering och inkluderar resultatet i sin årliga rapportering om dammsäkerhetsutvecklingen till regeringen.

Bilaga 2: Dammsäkerhetsreglering och Svenska kraftnäts vägledning

Den samlade regleringen av dammsäkerheten innebär att dammar ska klassificeras i en dammsäkerhetsklass med utgångspunkt från vilka konsekvenser ett eventuellt dammhaveri skulle kunna orsaka⁷. Svenska kraftnät har tagit fram föreskrifter och allmänna råd om innehållet i, och omfattningen av dokumentationen för konsekvensutredning⁸ som ligger till grund för länsstyrelsernas beslut om dammsäkerhetsklass.

I förordningen (2014:214) om dammsäkerhet anges krav på dammägare att upprätta en konsekvensutredning och förslag på dammsäkerhetsklass. Vidare ställs krav på egenkontroll och rapportering på den som är underhållsskyldig (oftast dammägaren) för en klassificerad damm⁹. Ägare av klassificerade dammar ska upprätta och arbeta efter ett säkerhetsledningssystem som bl.a. ska innehålla rutiner för egenkontroll, och vart 10:e år upprätta en helhetsbedömning av dammens säkerhet. Årlig dammsäkerhetsrapportering ska lämnas till länsstyrelsen. Ett ytterligare krav innebär att dammägaren årligen ska betala en avgift för dammsäkerhetstillsyn till länsstyrelsen¹⁰.

Svenska kraftnät har upprättat ett vägledningspaket som består av följande dokument:

- > Ett övergripande dokument där bl.a. dammar i landet, dammsäkerhet, dammhaverier, roller och ansvar samt regelverk kopplade till dammsäkerhet beskrivs översiktligt.
- > En vägledning om konsekvensutredning och dammsäkerhetsklassificering.
- > En vägledning om säkerhetsledningssystem, helhetsbedömningar och årlig dammsäkerhetsrapportering.
- > En vägledning om dammsäkerhetstillsyn.
- > En kunskapsplanering avseende beredningsplanering för dammhaveri och höga flöden.
- > En introducerande bok om dammar och dammteknik.

Samtliga Svenska kraftnäts vägledningar och stöd kan laddas ner från Svenska kraftnäts webbplats www.svk.se/dammsakerhet.

⁷ Miljöbalken 11 kap 24-25 §§

⁸ Svenska kraftnäts föreskrifter och allmänna råd om konsekvensutredning enligt 2 § förordning (2014:214) om dammsäkerhet (SvKFS 2014:1)

⁹ Förordning (2014:214) om dammsäkerhet

¹⁰ Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, 3 kap. 11a §

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk med uppgift att förvalta Sveriges transmissionsnät för el, som omfattar ledningar för 400 kV och 220 kV med stationer och utlandsförbindelser. Vi har också systemansvaret för el. Vi utvecklar transmissionsnätet och elmarknaden för att möta samhällets behov av en säker, hållbar och ekonomisk elförsörjning. Därmed har Svenska kraftnät också en viktig roll i klimatpolitiken

SVENSKA KRAFTNÄT
Box 1200
172 24 Sundbyberg
Sturegatan 1

Tel: 010-475 80 00
Fax: 010-475 89 50
www.svk.se

